

творцем такої спільноти має стати не одномірна особистість, що розвинена за традиціями тільки певного типу етнокультури, а така особистість, яка буде здатна органічно синтезувати у своєму духовному осерді творчо засвоєні кращі якості репрезентантів інших соціокультур. У цьому процесі значущою є роль кожної з соціокультур. Не слід ігнорувати екотрадиції багатьох народів світу, зокрема тих, що довели своїм буттям, що вони не вирізняють себе з-поміж інших живих істот, а тому плекають усі форми життя. На жаль, саме вони виявилися найуразливішими від виявів здійснення стратегії розбудови техногенної цивілізації. Її істеблішмент демонструє бажання здійснити глобалізацію під себе, розгортаючи наразі, можливо, вирішальний етап «підкорення» Природи і ліквідації архаїчних – фундаментальних для людства соціокультур та остаточного приєднання їх репрезентантів – «дітей» Природи до «досягнень» техногенної цивілізації.

Утім, очевидним є те, що практика керманців транснаціональних корпорацій виштовхує духовні цінності соціокультур, які виходять з визнання первинності прав Природи, на периферію сучасної, глобалізованої технократами, цивілізаційної ментальності. Страждає від цього й уся сфера соціально-гуманітарних наук, яка втрачає у цьому сенсі свою дійсну емпіричну базу, що і складає світове культурне надбання, гуманістичне за своєю сутністю, яке власне і є органічним підґрунтям системи екоправового виховання. Покласти край їх свавіллю – нагальне завдання, що постало перед людством. Сенс його вирішення полягає у тому, аби перейти від згубної для людства технократичної парадигми мислення до стратегії життєтворчості, теоретико-методологічною основою котрої є екософія права як галузь філософсько-правового знання, що культивує правотворчість життя, а її знаряддям – екоправове виховання.

Саме екософія права обґрунтовує можливість покласти край екофобній політиці технократів у тому разі, якщо на повну потужність творчо використати екологічний спосіб організації життя як народів Сходу, так і екофільні традиції етнокультур Євразії і Західної цивілізації, зокрема, півстолітній досвід Скандинавських країн у розбудові екосоціальної та правової державності. Це і є основним завданням екоправового виховання.

І. І. Коваленко, кандидат філософських наук, доцент

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ МЕТИ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ

Правове виховання як організований компонент правової соціалізації не може бути ефективним без чітко визначеної мети. Йому як одному з видів людської діяльності притаманний доцільний характер. Суб'єкт правового виховання, розпочинаючи правовиховну діяльність, має спочатку вибудувати

(ідеально) кінцевий результат своєї правовиховної праці. Ідеально уявлений результат правовиховної діяльності і є його мета. Мета правового виховання, як і мета будь-якої людської діяльності, має об'єктивно-суб'єктивний характер. Вона не є результатом суб'єктивних бажань суб'єкта правового виховання. Мету правовому вихованню задає об'єктивна потреба в оптимізації правової сфери життя суспільства. В сучасній Україні такою метою є передусім здо- лання масового правового нігілізму та інших виявів антиправової культури, що перешкоджає формуванню реальної правової держави та українського громадянського суспільства. Суб'єктивність мети правового виховання ви- ражається у тому, що об'єктивна сторона мети усвідомлюється та здійсню- ється людиною. Суб'єктивні помилки у визначенні мети правового виховання, обранні форм, засобів та методів її досягнення призведуть до неефективно- сті і безцільної розтрати матеріальних та духовних ресурсів і сил.

Проте в юридичній літературі питання про цілі правового виховання, їхній зміст залишається доволі дискусійним. В одних випадках мету право- вого виховання вбачають лише у попередженні правопорушень. Таке одно- бічне розуміння породило й той однобічний метод її досягнення, що отримав назву «метод табу». Інший підхід до визначення мети правового виховання запропоновано Г. Марковою. На її думку, такою метою є «обеспечение созна- тельного правомерного поведения». На недоліки такого підходу вказала Е. Татаринцева, зазначивши, що з цією думкою можна було б погодитися, «если бы признак сознательности всегда имел активноположительное значение. Но разве воздержание от правонарушения, в том числе и преступления, из бояз- ни быть подвергнутым наказанию, не является сознательным?». До того ж, правомірна поведінка можлива ще й через те, що суб'єкту в даному разі ви- гідно вчинити правомірно, хоча в його свідомості зберігається негативне ставлення до права. Крім того, звична правомірна поведінка взагалі може сформуватися на ґрунті конформізму, обминаючи власну усвідомленість.

Цікавою є точка зору юристів, які розглядають мету правового виховання як складний і системний феномен. Так, Л. Лазарев у системі правового ви- ховання виділяє три блока цілей: а) пізнавальні; б) емоційні; в) поведінкові. Особливу увагу звернено на послідовну залежність між названими цілями правового виховання. В. Головченко систему цілей правового виховання ба- чить нібито поетапно. У нього система цілей правового виховання містить: а) найближчу мету – формування системи правових знань; б) проміжну мету – формування правової переконаності; в) кінцеву мету – формування мотивів та звичок правомірної, соціально активної поведінки.

Наведені точки зору стосовно мети правового виховання наближаються одна до одної. Мета правового виховання уявляється як певний послідовний зв'язок її складових (часткових цілей), що рельєфно відображено у поглядах В. Головченка. Однак насправді живу правовиховну діяльність неможливо замкнути на зазначені «часткові цілі» послідовно. Досить указати, що об'єктом

правового виховання можуть бути люди не з низьким рівнем правової свідомості. Найближчою метою правового виховання реально може стати потреба не у підвищенні правових знань, а у формуванні правової переконаності. У цьому можна переконатися і за допомогою особистих спостережень, іноді й власних дій у правовій сфері, коли людина добре розуміє вимогу чинного права, проте не слідує їй.

Наведений аналіз точок зору щодо мети правового виховання переконливо свідчить про те, що сучасна юридична і філософська наука ще далека від розв'язання даної проблеми. Необхідний подальший науковий пошук мети правового виховання у сучасному українському суспільстві. Правова сфера життя українського соціуму уражена масовою антиправовою культурою у різних формах, включаючи її гранично негативну форму – правовий нігілізм.

Носіями антиправової культури є не тільки пересічні громадяни, а й широке коло державних чиновників усіх рівнів. Здолати такий масовий правовий недуг стихійно неможливо. Потрібно глибоко поміркована, організовано збалансована, систематична, доцільно спрямована психолого-педагогічна діяльність Української держави, її органів та установ, громадських організацій, професійних юристів, ЗМІ тощо. Успішність такої діяльності залежить від науково вивіреної мети/результату правового виховання. Таким результатом/метою може стати ідеальний образ високої правової культури громадян, під яким розуміється достатній рівень правової розвиненості, правової вихованості, що відповідають своєму історичному періоду. Так, в особистісному плані сучасна висока правова культура є сплавом високого рівня системних (загальних і конкретних) правових знань, стійких правових переконань та позитивних правових настанов, соціально-правової активності особистості. Причому висока правова культура особистості передбачає власне досконалість саме всіх її елементів, які самі мають складну побудову, а також їхні міцні взаємозв'язок та взаємодію.

М. П. Колесников, кандидат філософських наук, доцент

ПРАВО, ВЛАСТЬ И МОРАЛЬ

Проблема взаємодія права, влади и морали давно стала предметом наукового дослідження. Речь идет о времени, когда человек осознал, что все социальные явления, в том числе власть, право, мораль и политика, которые его окружают, не только имеют многофункциональные структуры, но и находятся в определенной взаимосвязи, комбинация которой влияет на место и роль каждого индивида в социальной взаимосвязи. Именно поэтому исследователи начинают изучать не только сами явления, в частности правовые, которые ее окружают, но и связи как между ними, непосредственно и другими социальными явлениями, прежде всего человеком.